

місце реалізація органами державної влади своїх функцій не в суспільних і державних інтересах, а в корпоративних й особистих (курсив наш – Є.О.). Це призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб'єктів господарської діяльності.

Варто зауважити, що проблема оцінки результатів діяльності державного сектору, особливо правоохоронних органів і спеціальних служб, є досить складною. Останні зміни у вітчизняному законодавстві не вирішили поки що цієї проблеми (див. Закон України «Про національну безпеку»¹), оскільки містять, насамперед, декларативні положення, які стосуються інституціоналізації діяльності у сфері нацбезпеки. Разом із тим означена проблема може вирішуватися за рахунок науково виваженого та легітимного визначення показників соціально-економічної безпеки, зокрема стану попередження корупційних виявів, а також комплексного використання потенціалу аналітичної діяльності при їх характеристиці, що й становитиме предмет наших подальших наукових досліджень.

УДК 351

ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У ЗВ'ЯЗКУ З ОБВИНУВАЛЬНИМ ВИРОКОМ СУДУ ТА СУДИМОСТЮ

Завальний М. В.,

*доцент кафедри адміністративного права і процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ,
канд. юрид. наук, с.н.с.*

Законодавство України щодо проходження державної служби та служби в органах місцевого самоврядування базується на обмеженні доступу до такої служби осіб, що вчинили кримінальний злочин. Водночас доцільно звернути увагу на те, що законом передбачено саме обмеження, а не повну заборону. Застосування цих норм часто наштовхується на заперечення і власне розуміння таких обмежень службовцями. Така ситуація призводить до великої кількості судових позовів, рішення за якими нерідко суперечать одне одному.

Пункт 3 ч. 2 ст. 19 Закону України «Про державну службу» встановлює, що громадянин не може вступити на державну службу у разі наявності у нього судимості за вчинення умисного злочи-

¹ Про національну безпеку : закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

ну, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку¹. Таке обмеження обґрунтовується підвищеним соціальним значенням цього виду професійної діяльності. Слід зауважити, що перебувати на державній службі має право особа, яка має зняту або погашену судимість.

Окрім обмежень щодо вступу на державну службу цим же Законом набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо державного службовця за вчинення умисного злочину та/або встановлення заборони займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, визначено як підстава припинення державної служби (п. 4 ч. 1 ст. 84)².

Зазначені вище обмеження призводять до великої кількості проблем в роботі служб кадрового забезпечення. Зокрема, це стосується ситуацій, за яких особа, яка раніше була засуджена за вчинення злочину, намагається вступити на державну службу, або ситуацій, коли відносно державного службовця вноситься обвинувальний вирок суду.

Як вже зазначалося, факт притягнення до кримінальної відповідальності за певних обставин не є перепорою для вступу на державну службу. Разом з тим керівники державних органів часто не бажають бачити таких осіб у своїх підрозділах. За такої ситуації громадянин постає перед вибором: повідомити про факт притягнення до кримінальної відповідальності (у разі відсутності судимості) або приховати цей факт. Повідомлення про факт притягнення до кримінальної відповідальності найчастіше призводить до відмови в прийнятті на державну службу (відмова, як правило, обґрунтовується іншими причинами або більш прискіпливою увагою конкурсної комісії).

Слід зазначити, що, окрім зняття та погашення судимості, особа може взагалі не визнаватися такою, що має судимість. Зокрема, згідно з частинами 3 і 4 ст. 88 Кримінального кодексу України³ визнаються такими, що не мають судимості, особи, які: 1) звільнені судом від кримінальної відповідальності з нереабілітуючих підстав, а саме: у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46); у зв'язку з передачею на поруки (ст. 47); у зв'язку зі зміною обстановки (ст. 48); у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності (ст. 49). До цієї категорії та-

¹ Про державну службу : закон України № 889-VIII від 10.12.2015 // *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 4. ст.43.

² Там само.

³ Кримінальний кодекс України : закон України № 2341-III від 05.04.2001 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.

кож належать особи, звільнені судом від кримінальної відповідальності на підставі закону про амністію (ч. 2 ст. 86); 2) звільнені від покарання, яким покарання судом признається, але у вирокі постановляється про його остаточне і безумовне невиконання. Підставами для цього є, зокрема, закінчення строків давності виконання обвинувального вироку (ст. 80) і амністія (ст. 86).

Подання під час вступу на державну службу недостовірної інформації про обставини, що перешкоджають реалізації права на державну службу, відповідно до п. 10 ч. 2 ст. 65 та ч. 5 ст. 66 Закону України «Про державну службу», визнається дисциплінарним проступком і може бути підставою звільнення. Однак звільнення державного службовця лише за неповідомлення про факт притягнення до кримінальної відповідальності за відсутності судимості є протиправним. Адже лише наявність судимості, яка не знята чи не погашена у встановленому законом порядку, є обставиною, що перешкоджає реалізації права на державну службу.

Інша ситуація має місце у випадку винесення вироку особі, яка вже перебуває на державній службі. Оскільки відповідно до ч. 1 ст. 88 Кримінального кодексу особа визнається такою, що має судимість, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком, відповідно до п. 4 ч. 1 та ч. 2 ст. 84 Закону України «Про державну службу» така особа підлягає звільненню у триденний термін.

Певні спори викликає трактування змісту п. 4 ч. 1 ст. 84 Закону України «Про державну службу», в якому використання сполучників «та/або» є неоднозначним. Насамперед, це стосується питання про те, чи є обов'язковою умова встановлення судом заборони займатися певною діяльністю, чи достатнім є факт притягнення особи до відповідальності. З цього приводу автори Науково-практичного коментаря до Закону України «Про державну службу» в коментарі до п. 4 ч. 1 ст. 84 зазначають, що дана підстава припинення державної служби застосовується за сукупності таких умов: 1) наявність обвинувального вироку суду щодо державного службовця 2) за вчинення умисного злочину та/або встановлення заборони займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, 3) що набрав законної сили. При цьому сам факт вчинення будь-якого умисного злочину є достатнім для визнання особи такою, що не заслуговує перебувати на державній службі. Оскільки це означає, що особа усвідомлено порушує закон, тоді як державний службовець покликаний дотримуватися закону та захищати його¹. Аналогічну позицію підтримав Вінни-

¹ Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» / Ред. кол.: К. О. Ващенко, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук, В. А. Деречь (відп. ред.). К.: ФОП Москаленко О. М. 2017. С. 649–650.

цький апеляційний адміністративний суд у справі № 822/3013/17: «Аналіз положень п. 4 ч. 1 ст. 84 Закону № 889 свідчить про те, що підставами для припинення державної служби у зв'язку із втратою права на державну службу або його обмеженням є як набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо державного службовця за вчинення умисного злочину, так і встановлення заборони займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обидві умови одночасно. Таким чином, набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо державного службовця за вчинення умисного злочину є самостійною підставою для припинення державної служби»¹.

В цілому погоджуючись з такою позицією хотілося б зазначити, що у деяких випадках, що передбачені частинами 3 і 4 ст. 88 Кримінального кодексу України, як це було розглянуто вище, такі особи матимуть право на прийняття на державну службу на загальних підставах. Ця прогалина в законодавстві має бути усунена шляхом внесення змін або до статті 19, або 85 Закону України «Про державну службу».

УДК 349.2

ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ПРИРОДИ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН З ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБОВЦЯМИ

Клименко А.Л.,
*викладач кафедри трудового
та господарського права
Харківського національного університету
внутрішніх справ,
канд. юрид. наук
ORCID: 0000-0001-9587-5827*

Реформи, що відбуваються в нашій країні, торкаються різних сторін державного життя, в тому числі і такої специфічної галузі, як державна служба. Вперше в юридичній літературі питання про правову природу правовідносин державної служби було порушено в роботах учених-правників – представника науки трудового права О. Є. Пашерстника та фахівця в галузі адміністративного права С. С. Студенікіна. Значний вплив на визначення правової природи правовідносин державної служби здійснюють норми ад-

¹ Постанова Вінницького апеляційного адміністративного суду від 16 травня 2018 року у справі № 822/3013/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74203569>.